

ПВНЗ УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА

Кафедра дизайну

Робоча програма навчальної дисципліни

КОМПОЗИЦІЯ

ОБОВ'ЯЗКОВА ДИСЦИПЛІНА

Освітньо-професійні програми першого рівня вищої освіти та освітньо-кваліфікаційні програми за усіма спеціальностями

Розробник: ст. викладач Кухар Г.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дизайну факультету архітектури, будівництва і дизайну 30 серпня 2018 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри

кандидат м-ва, доцент

_____ Н.М. Гілязова

30 серпня 2018 р.

ВСТУП

Композиція – навчальна дисципліна, яка у визначеній послідовності висвітлює властивості, закономірності та види композиції об'ємно-просторових форм, а також пропонує методику послідовного її вивчення.

Метою вивчення дисципліни є допомога студентам в оволодінні «мовою» об'ємно-просторових форм, яка формує архітектурний образ і попередньо визначає призначення архітектурних об'єктів.

Основним **завданням** курсу є ознайомлення студентів з принципами формоутворення в архітектурі, вивчення яких починається з розгляду об'єктивних властивостей форми, які характеризують її зовнішній вигляд. Наступним етапом є аналіз об'єктивних закономірностей організації форми в цілісну, стійку для сприйняття систему.

В процесі вивчення дисципліни студенти оволодівають методом абстрагування при аналізі об'ємно-просторової композиції, методами побудови фронтальності, об'ємності й глибинності простору; вирішують композиційні задачі гармонійного об'єднання за принципом супідрядності об'ємів і просторів в цілісну об'ємно-просторову структуру; оволодівають методами побудови об'ємно-просторової композиції на простих загальних прикладах і вчать наочно виявляти ту чи іншу закономірність на конкретних архітектурних об'єктах.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати** наступне.

1. Науково-теоретичні та практичні основи побудови композиції об'ємно-просторових форм:

- об'єктивні властивості, та основні закономірності побудови об'ємно-просторових форм;
- методи застосування в архітектурі відношень (простих та ірраціональних);
- пропорційні системи як основу методу пропорціювання (метод кількісного узгодження частин і цілого);
- основні правила комбінаторного формоутворення;
- геометричну побудову пропорційних ритмічних рядів;
- методи формоутворення на основі метричної та ритмічної організації елементів форми;
- види об'ємно-просторової композиції;
- методи створення фронтальних, об'ємних, об'ємно-просторових форм та відповідно виявлення їх як композицій.

2. Найпоширеніші закономірності сучасного формотворення;

3. Методи створення архітектурного образу.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОМПОЗИЦІЯ»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5,25	галузь знань 19 «Архітектура та будівництво» (0601 «Будівництво та архітектура»)	Нормативна	
Модулів: 2		Рік підготовки: 1	
Змістових модулів: 4		Семестр: 1-2	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: виконання графічної роботи на аркушах формату А4	спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» (напрям підготовки: 6.060102 «Архітектура»)	Лекції: 28	-
		Практичні: 28 год.	-
		Самостійна робота: 94 год.	-
Загальна кількість годин: 150	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Індивідуальна робота: 30 год.	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 2 год.		Вид контролю: залік, екзамен	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Контроль успішності студента – це перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення індивідуальної і самостійної роботи згідно робочої навчальної програми, вміння самостійно опрацьовувати теми, вмінь публічно чи письмово викласти певний матеріал, навичок, вироблених при виконанні практичних робіт, передбачених робочою програмою.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді графічної та курсової робіт і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС

Шкала оцінювання

<i>100-бальна шкала</i>	Оцінка за національною шкалою	Визначення
90 – 100	відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок
83 – 89	добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками
76 – 82		Добре – в загальному правильна відповідь, робота з певною кількістю грубих помилок
68 – 75	задовільно	Задовільно – непогано, але з великою кількістю недоліків
60 – 67		Достатньо – відповідь, робота задовольняє мінімальні критерії
1 – 59	незадовільно	Незадовільно - відповідь, робота не задовольняє мінімальні критерії

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування різних методів навчання. Основний акцент при вивченні дисципліни «Композиція» ставиться на практичну діяльність студентів, виконання ними графічних робіт.

Діагностика (моніторинг та перевірка) результатів навчання та творчої практичної діяльності здійснюється шляхом виконання студентами:

- 1) Графічних робіт аналітично-дослідницького характеру;

- 2) Практичних робіт репродуктивного та творчого виконання у вигляді макетів;
- 3) Написанням анотацій;
- 4) Презентацій та виступів на наукових заходах;
- 5) Підсумкового екзамену у вигляді графічної роботи.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. Вступ. мета та завдання курсу. Структура теорії об'ємно-просторової композиції.

Наукова теорія і предмет об'ємно-просторової композиції. Модель архітектурної системи та її фізична, перцептуальна, концептуальна організація.

Тема 2. Первинні елементи формоутворення: точка, лінія, площина, об'єм та їх концептуальний смисл. Виявлення матеріальних первинних елементів у двомірному, тримірному просторі

Точка, точкові елементи в тримірному просторі. Лінія, її функції, види. Лінійні елементи в тримірному просторі. Елементи лінійної графіки, різні способи навантаження площин точками, лініями.

Тема 3. Поняття форми в архітектурі. Сприймання форми, аналіз ознак та їх синтез. Об'єктивні властивості об'ємно-просторових форм

Поняття форми в архітектурі. Сприймання форми, аналіз ознак. Синтез властивостей форми. Об'єктивні властивості об'ємно-просторових форм. Геометричні характеристики (вигляд) форми, величина форми, розташування форми в просторі, масивність і просторовість форми, фактура і текстура.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 4. Основні закономірності побудови об'ємно-просторових форм. Симетрія, статика, динаміка.

Зорове притягання елементів форми, рівновага мас. Зорове притягання елементів форми та рівновага мас як засоби забезпечення цілісності структури. Симетрія як універсальний спосіб формоутворення. Види симетрії. Осі симетрії, центр симетрії, площина симетрії, інверсійні осі.

Тема 5. Основні закономірності побудови об'ємно-просторових форм. Відношення. Пропорції. Сумірність.

Види відношень. Прості (раціональні) відношення та раціональна пропорційна система. Модуль як основа раціональної пропорційної системи. Просторова система модульних координат. Історичні приклади архітектурних схем модулювання.

Ірраціональні відношення. Арифметична, геометрична і гармонійна прогресії. Середні числа. Гармонійні пропорції. Геометричні способи побудови рядів на основі геометричної пропорції, «золотого перерізу», співвідношення сторони і діагоналі квадрата (система вписаних квадратів та система прямокутників – похідних квадрата).

Тема 6. Основні закономірності побудови об'ємно-просторових форм.

Пропорціювання. Співвідношення архітектурних форм за ознаками співставлення. Супідрядність. Композиційні прийоми взаєморозташування об'ємних форм на прикладі простих геометричних тіл: куб, паралелепіпед, конус, піраміда, циліндр. Аксонометричні проекції складних форм, які утворені з 3-4 геометричних тіл з використанням прийомів прилягання і врізки з різними ступенями заглибленості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Тема 7. Комбінаторика формоутворення.

Комбінаторика формоутворення. Компоненти форм. Формоутворюючі параметри типоелементів. Формоутворюючі властивості типоелементів. Основні правила комбінаторного формоутворення. Класифікація комбінаторних форм.

Тема 8. Метричний та ритмічний порядок.

Ритм. Метричний та ритмічний порядок. Метричні ряди просторових форм та їх сполучення. Ритмічні ряди просторових форм та їх сполучення. Геометрично пропорційний ритмічний ряд. Побудова ритмічних рядів на основі прогресій: геометричної, арифметичної, гармонійної.

Тема 9. Види композиції. Фронтальна композиція. Характеристики фронтальної форми.

Засоби виявлення фронтальності форми. Графічний пошук параметрів, геометричного характеру форми та її членувань. Виявлення ступенів глибинності елементів фронтальної форми в межах граничних станів, які забезпечують фронтальність і цілісність форми. Виявлення сумірності окремих елементів між собою і цілим. Пошукове макетування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

Тема 10. Види композиції. Архітектурний образ.

Об'ємна композиція. Умови об'ємності форми. Методи побудови об'ємності форми. Об'ємно-просторова композиція. Характеристики об'ємно-просторової композиції. Способи виявлення простору. Архітектурний образ. Найпоширеніші закономірності сучасного формотворення.

Тема 11. Співвідношення і масштабність. Сприйняття фронтальної поверхні, об'ємної форми. Оптичні ілюзії та коректування масштабності.

Приведення до одного архітектурного масштабу двох відкритих (рапортних) композицій з різними параметрами модульної сітки та однієї замкненої композиції довільної структури. Узгодження масштабів 3-х композицій з антропометричними розмірами.

Тема 12. Графічне виявлення об'ємної форми (на прикладі куба) як композиції на основі її творчого трактування. Асоціативне відтворення форми паралелепіпеда під дією механічних навантажень.

Об'ємна композиція з точкових, лінійних і площинних елементів. Графічне виявлення об'ємної форми (на прикладі куба) як композиції на основі її творчого трактування, використання контрастних, нюансних і тотожних поділів, метода дефрагментації форми.

Графічне ескізування в аксонометричних проекціях.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	лаб.	с. р.		лекції	практичні	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I СЕМЕСТР										
Змістовий модуль 1										
Вступ. Мета та завдання курсу. Структура теорії об'ємно-просторової композиції.	9	2	2	-	5					
Первинні елементи формоутворення: точка, лінія, площа, об'єм та їх концептуальний смисл. Виявлення матеріальних	13	2	2	-	9					

первинних елементів у двомірному, тримірному просторі.										
Поняття форми в архітектурі. Сприймання форми, аналіз ознак та їх синтез. Об'єктивні властивості об'ємно-просторових форм.	13	2	2	-	9					
Разом за змістовим модулем 1	35	6	6	-	23					
Змістовий модуль 2										
Основні закономірності побудови об'ємно-просторових форм. Симетрія, статика, динаміка.	12	2	2	-	8					
Основні закономірності побудови об'ємно-просторових форм. Відношення. Пропорції. Сумірність.	12	2	2	-	8					
Основні закономірності побудови об'ємно-просторових форм.	16	4	2	-	10					
Разом за змістовим модулем 2	40	8	6	-	26					
Підсумковий модульний контроль (залік)										
Всього за I семестр:	75	14	12	-	49					
II СЕМЕСТР										
Змістовий модуль 3										
Комбінаторика формоутворення.	4	2	2	-						
Метричний та ритмічний порядок.	4	2	2	-						
Види композиції. Фронтальна композиція. Характеристики фронтальної форми.	9	2	2	-	5					
Разом за змістовим модулем 3	17	6	6	-	5					

Змістовий модуль 4. Модульний метод проектування										
Види композиції. Архітектурний образ.	6	2	2	-	2					
Співвідношення і масштабність. Сприйняття фронтальної поверхні, об'ємної форми. Оптичні ілюзії та коректування масштабності.	8	2	2	-	4					
Графічне виявлення об'ємної форми (на прикладі куба) як композиції на основі її творчого трактування. Асоціативне відтворення форми паралелепіпеда під дією механічних навантажень.	14	4	4	-	6					
Разом за змістовим модулем 4	28	8	8	-	12					
Підсумковий модульний контроль (екзамен)	30			-						
Всього за II семестр:	75	14	14	-	17					
Усього годин	150	28	26	-	66					
ІНДЗ	30		-	-	-			-	-	
Усього годин	180	28	26	-	66					

Зміст практичних занять

«КОМПОЗИЦІЯ»

№	Тема практичної роботи	Вимоги	К-ть год
1	2	3	4
I семестр			
Змістовий модуль I			
1	Застосування основних засобів композиції. Ескізування. Вправи.	Застосовуючи основні засоби створити фронтальну композицію, організувати площину аркуша з відчуттям гармонії та зміни його	2

		візуального сприйняття. Формат А4	
2	Графічна робота із застосуванням основних засобів композиції.	На основі затвердженого ескізу побудувати композицію. Формат А4	2
3	Графічний аналіз ознак форм. Способи поєднання елементів. Формальна абстрактна композиція.	Провести аналіз поєднання, накладання, примикання форм у композиції при допомозі накладання кальки на зображення. Прозора калька, олівець, лінійка.	2
Змістовий модуль II			
4	Закономірності композиції. Графічний пошук статичності та динаміки.	На основі вивчених закономірностей створити 2 графічні композиції, що відображатимуть статику та динаміку. В роботі слід застосовувати основні засоби, абстрактні форми, образне мислення. Формат А4 (2 шт)	2
5	Вивчення фактур. Способи їх графічної передачі.	Опрацювати графічно різні види фактур, застосовуючи як образотворчі так технологічні способи. Формат А4	2
6	Графічна робота із застосуванням вивчених закономірностей, фактур, способів змінювати візуальне відчуття площини.	Застосовуючи набуті знання та навички створити врівноважену, динамічну, ритмічну, пропорційну композицію з чітким композиційним центром і супідрядністю елементів. Формат А4	2
II семестр			
Змістовий модуль III			
7	Комбінаторика формоутворення. Ескізування об'ємних композицій.	З простих геометричних фігур створити ескізно кілька варіантів композиції об'ємного характеру. Формат А4	2
8	Застосування метричного і ритмічного порядку в трансформації площини.	При допомозі паперопластики відчути всі можливості трансформації поверхні в просторову структуру. Паперові заготовки 10x10 см для засвоєння принципів паперопластики.	2

9	Фронтальна композиція в просторі.	На основі відпрацьованих вправ з трансформації площини створити фронтальну композицію з об'ємних елементів. Папір 200, різці, формат композиції А4	2
Змістовий модуль IV			
10	Ескізне проектування в аксонометричних проекціях	На основі ескізів об'ємних композицій з геометричних фігур спроектувати в розмірах гармонійну, конструктивно довершену композицію в аксонометричних проекціях.	2
11	Об'ємні ілюзії та коректування масштабності	Виготовити куб з сторонами 10х10см, заповнити кожну площину таким графічним малюнком, який би створював ілюзії зникнення граней, залому площин, заглиблень та ін.	2
12	Об'ємне макетування	На основі ескізного проектування виготовити макет об'ємної абстрактної композиції з геометричних фігур. Картон, папір, клей, різець	4

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Лінійна композиція з ефектом порушення площинності за модульною сіткою. Площинне вирішення.	4	Виконання графічної роботи
2	Відтворення будови поверхні в її граничних станах: фактура, рельєф, поділ форми.	4	Виконання графічної роботи, макетування
3	Створення площинних форм з 5-7 геометричних елементів з використанням різних видів симетрії. Утворення асиметричних площинних форм з геометричних	4	Виконання графічної роботи

	фігур.		
4	Створення статичних і динамічних площинних форм з простих геометричних фігур із включенням стилізованої архітектурної деталі.	6	Виконання графічної роботи
5	Поділ прямокутника на пропорційні прямокутники з використанням методу взаємо-паралельних і взаємо-перпендикулярних діагоналей, або створення прямокутної форми геометричним методом додавання подібних прямокутників.	6	Виконання графічної роботи
6	Паперопластика . Трансформація поверхні.	6	Виконання графічної роботи
7	Композиційні прийоми взаєморозташування об'ємних форм на прикладі простих геометричних тіл: куб, паралелепіпед, конус, піраміда, циліндр.	6	Виконання графічної роботи
8	АксонOMETричні проекції складних форм, які утворені з 3-4 геометричних тіл з використанням прийомів прилягання і врізки з різними ступенями заглибленості.	6	Виконання графічної роботи, макетування
9	Формоутворення з об'ємних геометричних фігур.	6	Виконання графічної роботи
10	Відпрацювання навиків об'ємного макетування. Вивчення властивостей паперу і картону.	8	Виконання графічної роботи
11	Відтворення будови поверхні в її граничних станах: фактура,	8	Виконання графічної роботи, макетування

	рельєф, поділ форми.		
Разом		64	

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Архітектура. Короткий словник-довідник / За заг. ред. А.П.Мардера. – К.: Будівельник, 1995. – 333 с.
2. Антонович Є.А., Поліщук Л.К., Саваріна Н.І. та ін. Основи композиції // Збірник практикумів. Ч. І.: Навч. посіб. – Івано-Франківськ: Прикарпат. ун-т, 1995. – С. 72 – 128.
3. Араухо И. Архитектурная композиция / Пер. с исп. – М.: Высшая школа, 1982. – 207с.
4. Архітектурна композиція: Методичні вказівки / Укладач С. В. Сьомка – К.: КНУБА, 2005. – 24с.
5. Божко Ю.Г. Основы архитектоники и комбинаторики формообразования. – Х.: Вища шк., 1984. – 184 с.
6. Гидион З. Пространство, время, архитектура / Пер. с нем. – М.: Стройиздат, 1976. – 567с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

7. Гудков В. Творческая студия молодежной комиссии МОСА // Творчество молодых архитекторов Москвы. – М.: Стройиздат, 1981. – С. 50–56.
8. Дженкс Ч. А. Язык архитектуры постмодернизма / Пер. с англ. – М.: Стройиздат, 1985. – 135с.
9. Едике Ю. История современной архитектуры: Синтез формы, функции и конструкции. / Пер. с нем. – Искусство, 1972. 247с.
10. Иконников А., Степанов Г. Основы архитектурной композиции. – М.: Искусство, 1971. – 224с.
11. Коник М. Курс композиции на Сенеже // Декоративное искусство СССР. – 1973. – № I. – С.
12. Костенко Т.В. Основи композиції та тримірного формоутворення: Навчально-методичний посібник. – Харків: ХДАДМ, 2003. – 255 с.
13. Кринский В., Ламцов И., Туркус М. Элементы архитектурно-пространственной композиции. – М.: Изд-во лит. по строительству, 1968. – 168с.
14. Методичні вказівки до практичних занять з основ архітектурної композиції та проектування (площина, графіка, пропорціювання) / Укл.: А.В. Манн, Л.Л. Бабійчук, М.В. Бевз та ін. – Львів: ЛП, 1988. – 34 с.
15. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основы композиции (геометричні аспекти формотворення): Навч. посіб. – К.: Каравела, 2004. – 304 с.
16. Объемно-пространственная композиция в архитектуре / Под ред. А. Степанова, М. Туркуса – М.: Стройиздат, 1975. – 193 с.
17. Основы художнього конструювання: Практикум для студентів художньо-графічних факультетів / Укл. Є. Антонович, Л. Грач (Поліщук) та ін. – Івано-Франківськ: Прикарпат. Ун-т, 1992. – 39 с.
18. Основні поняття архітектурної композиції: Методичні вказівки № 1 з

- дисципліни «Об'ємно-просторова композиція» /Укл.: О.І. Ремешило-Рибчинська, І.А. Дида, Х.С. Бойко – Львів: НУ«ЛП», 2001. – 36 с.
19. Тищенко М. Парфенон та його пропорції // Вісник Української академії мистецтв: Мистецтвознавство – К., 1997. – Вип. 4. – С. 59–67.
 20. Тищенко М. Храм Софії Константинопольської та його основні пропорції // Вісник Української академії мистецтв: Мистецтвознавство – К., 1999. – Вип. 6. – С. 55–63.
 21. Тиц А. Основы архитектурной композиции. – К.: Вища школа, 1976. – 255с.
 22. Хан-Магомедов С.О. Проблемы динамической формы в творческих концепциях 20-х годов // Труды ВНИИТЭ. Техническая эстетика / Редкол.: В.Ф. Колейчук, С.О. Хан-Магомедов, Г.Н. Яковлева. – М., 1982. – Вип. 33. – С. 82–100.
 23. Шаповал Н.Г. Прикладна теорія архітектурної композиції: Навч. посібник. – К.: КНУБА, 2000. – 372с.
 24. Чинь Френсис Д. К. Архитектура. Форма, пространство, композиция / Пер. с англ. – М.: АСТ – Астрель, 2005. – 399 с.

Допоміжна

1. Бартенев И. А., Батажкова В. Н. Очерки истории архитектурных стилей. – М.: Из. искусство, 1983. – 263 с.
2. Груббе Г., Кучмар А. Путеводитель по архитектурным формам. Справочник / Пер. с нем. М. В. Алешечкиной. – Москва: Стройиздат, 1990. – 215 с.
3. Мардер А. П. Эстетика архитектуры: теоретические проблемы архитектурного творчества. – М.: Стройиздат, 1988. – 215 с.
4. Поліщук Л. К. Структурний аналіз сецесійних особняків Станіслава // Теорія та історія архітектури і містобудування / Редкол.: М. Дьомін, А. Мардер, А. Пучков та ін. – К.: НДІТІАМ, 2002. – Вип. 5. На честь О. М. Годованюк. – С. 256–264.
5. Пучков А. А. Габричевский: Концепция архитектурного организма в мыслительном процессе 20–30-х годов / Под общ. ред. В. И. Ежова. – К.: Изд. Дом А. С. С., 1997. – 154 с.
6. Тимофієнко В. Енциклопедія архітектурної спадщини України. – К.: Будівельник. – 1989. – 160 с.
7. Тиц А. А., Воробйова Е. В. Пластический язык архитектуры. – М., 1986. – 160с.
8. Уиттик А. Европейская архитектура XX века / Пер. с англ. А.И. Венедиктова: В 2 т. – М.: Госстройиздат, 1960. – 1964. – Т. 1. – 283с.; Т. 2 – 203с.